

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre . . . 1 ft 50 kr.
 Egyos szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

Gyulai Pál.

Irta: Ifj. Mitrovics Gyula.

Kevés magyar író van, akiről oly sokat beszélnek, írnának és gúnyolódának s akit mégis — igazán — oly kevesen ismernének, mint Gyulai Pált. Valóban ő róla sokan mondják, hogy ismerik, de azért még többen vannak, akik félreismerik.

A nagyközönség hibás és szántszándékosan félrevezetett felfogása szerint Gyulai egy epés kritikus, kinek minden tetszik, mi más előtt ellenszenves, ki mindazt fércelésnek tartja, mi mást mindenkit gyönyörködtet; tudós költő, ki latra veti érzéseit, az egyes műfajok kaptafájára húzza gondolatait s centiméter segítségével készíti verseit; elvnlküli politikus, ki minden körülmények közt csak kormányparti akar lenni; rossz májű ember, ki mindig zsörtölődik, s aki, hacsak lehet, mindenkit bánt s mindenkinek csak ártani törekszik.

E név, Gyulai, körülbelül ezeket jelenti a hírlapjainkból okult közönség előtt.

Pedig ha a magyar közönség Gyulait munkáiból akarná megismerni s nem abból a hamis tükörből, melyben a politikai pártoskodás- és irodalmi pajtáskodástól elfogult lapok őt bemutatják: akkor meggyőződnenek arról, hogy őt teljesen félreismerték, hogy ő egyike irodalomtörténetünk nagy alakjainak.

Pályája, működési iránya, szereplésének köre, feltűnő hasonlóságot mutat a Kölcseyéhez. Ami a 20–30-as években Kölcsey volt a magyar irodalomnak, ugyanaz ő századunk második felében. Természetes, hogy erőltetett dolog volna a két pályát részleteiben összehasonlítani, de a nagy vonások közül számos jellemzi mind a kettőt.

Midőn az irodalmi kritika kezdett elparlagosodni, Gyulai kérérlhetetlen szigorral, megvesztegethetetlen ízléssel, megteveszthetetlen

logikával és éles szemmel lép föl az irodalom vad hajtásainak lenyesegetésére, épen úgy, mint Kölcsey Berzsenyi bírálatával, mikor a magyar irodalomban az istenfiake oly furcsa gazdalkodást kezdett művelni.

S ha visszatetszést keltett Kölcsey szokatlan, szigorú kritikája, természetes, hogy a közvélemény haragját zúdította fejére Gyulai is, ki éles szemmel mindenütt fő fedezte a hibát s az igazságot szemébe mondta a nemzet irodalmi bálványának, Jókainak is.

A Petőfieskedők féktelenkedése, Jókai elszabadult fantáziája adták ke ébe a kritika tollát s ő az Aranyék nép-nemzetes költészetének útmutatása mellett vezette azt máig s épen a mai szépirodalomban folyt-tott garzaldalkodás mutatja legvilágosabban, hogy e tollra mily nagy szükség volt; ez mutatja azt, hogy mily nagy szükség volna most is újabb hasonló fiatal, agilis erőkre, akik irányítanák közönségünket és figyelmeztetnék írónkat a jóízlés szabályaira, a művészet követelményeire.

Fellépése korában és most is, — sőt ma inkább, mint bármikor — épen olyan emberre volt szükség, mint Gyulai Dolgozataiban az isten kegyelméből való jóízlés tudós képzettséggel, széles látókörrrel és élénk szellemmel párosul. S ha Scaligerről, e XVI. századi scholasticus poetikusról, azt mondják méltatói, hogy ő egy őrtoronyban ül, ahonnan áttekinti a költészet egész birodalmát s látja az összes utakat, melyek szerinte a Parnassusra vezetnek: úgy, a hasonlat nemesebb értelmé szerint, kétszeresen elmondhatjuk ezt Gyulairól. Bámulatos az a sokoldalúság, melylyel a keze alatt levő művet tekint, egyetlen egy szempontot sem hagyva figyelmen kívül. Közte és más, még komolyabb törekvésű kritikusok közt is, épen az a különbség, hogy ezek többnyire csak egy-két szempontból vizsgálják a műveket s egyik egy, másik más hibáját vagy előnyét látja meg és emeli ki, míg ő egymaga látja mindazt, amit a többi

együtt; látja és jobban látja; látja és láttatja másokkal is.

Tanultsága éles látását még jobban növeli; határozott elvei ízlését tántoríthatlanná teszik; s mindezek együttvéve okozzák ítéletének biztosságát.

S szellemének e sokoldalúságát az irodalomtörténet tanultságai szerezték meg neki. Az irodalmak fejlődésében és hanyatlásában látja az okozati összefüggést; a szélsőségekbe menő hatás és ellenhatás váltakozó átsai közt észreveszi a középútat és azon a különböző tényezők harmonikus együttműködését. Az ellentétes irodalmi jelenségekben is felfedezi az örök-szépét, s így megá lapítja a szép változat an törvényeit is. Ez irodalmi tanultságok vezetik őt és avatják gyakorló i aesthetikussá. Innen van az, hogy okúl az irodalom egyes jelenségein, de nem engedi elsodortatni magát a divatos áramlatoktól. S ha csatlakozik is Aranyékhoz, ha felhasználja is anyagúl a népköltészet termékeit a költészet igazainak keresésénél, azért nem téveszti el egy percre sem az iskola kedvéért a szép örök törvényeit; nem feleli el az irodalom tanultságait. S mert a művészetek történetének tanultsága az is, hogy a szép örök törvényei mellett, de azzal öszhangzásban, a népek és korok külön ízlésének is érvényesülniök kell, azért kérérlhetetlen üldözője a kozmopolitizmusnak — mely egy a színtelenséggel — s a gyakorlati széptan terén legbuzgóbb követője és követelője a nemzeti költészetnek. Így szégyeníti meg azokat, kik minden alkalmat fölhasználnak magyarságuk hirdetésére, s amellet a művészetekben, legtöbbször egész öntudatlanul, megtagadói a nemzeti szellemnek.

Szellemének ezen tulajdonságai, kritikájának ez a sokoldalúsága tették őt legjelesebb irodalomtörténészünké is. Sok jeles munkásunk van e téren, kik kitűnő forráskutatók, kitűnő feldolgozók, kik egy és más oldalról pompásan tudják egyik-másik írónkat megvilágítani, sőt ked-

AZ „ŐRÁLLÓ” TÁRCÁJA.

Shakspere és Baco.

(Folytatás és vége.)

Ha mi a történeti Shakspere Vilmost ama művek szerzőjének tartjuk, melyek az ő nevét viselik, úgy mi ezt egy csaknem 300 éves hagyományyal öszhangzatban teszszük, a mely a hiteles egykoru bizonyítványok oly tömegére támaszkodik, mint a mennyit a régibb irodalomtörténetnek csak kevés ténye képes a maga hitelessége mellett felmutatni. Az új Shakspere-mythologok persze könnyen végeznek ezekkel a bizonyosságokkal. Szerintök a költő kortársai a bizonyossággal, ki írta ama szindarabokat, egészben véve keveset törődtek; így könnyen eshettek ámitásnak áldozatul, a melyben néhányan közülök részesek voltak. Emez ámitás indokai felől a vélemények szétágazók. Elég az hozzá, hogy a Shakspere korában egy nagy aranyu összeesküvés létesült arra a célra, hogy őt egy rakás oly remekmű szerzője gyanant állítsa a világ elé, a melyek egészen más szerzőtől vagy szerzőktől származtak. A legcsodálatosabb az, hogy sem akkor, sem Shakspere halála után, senki sem akadt, ki a titkot kifecsegte volna, bármily sok adoma fuzódik is máskülönben William Shakspere szeméjéhez. Ellenkezőleg egyetlen-

egy bizonyítékot sem lehet felhozni Shakspere korából, vagy a későbbi időkől azon vélemény mellett, hogy e műveket nem Shakspere írta. Látják önök, hogy lehetetlen efféle dolgok felett komolyan vitaikozni s ezért egész röviden az elméletnek még csak másik mozzanatát, a Bacon-szerzőségét, óhajtom röviden megemlíteni. S itt egyszerűen azt kell mondanom: a ki csak lehetőnek is tartja, hogy Baco írhatta a Shakspere neve alatt ismert műveket, az sem Baco, sem Shakspere-t nem ismeri. Shakspere alapos ismerőjének csak egy kevéssé kell Bacon iratával megismerkednie, hogy meggyőződjék róla, hogy ott más szellem, más szív, más jellembeszél, mint itt. S Bacon ismerőjének elég Shakspere-ből egy oldalt elolvasnia, hogy tisztában legyen a felől, hogy az államférfi-philosophus, még ha ieje forgott volna is kérdésben, ezt az oldalt nem lett volna képes megírni.

Én az egész mozgalomban, bármily szélesen hömpölyög is az, csak egy curiosumot, korunknak csak egy betegségi tünetét láthatom. Efféle jelenségeket tanulmányozni kétségkívül fölötte érdekes, de én e felolvasásra nem ezt a feladatot tüztem magam elé. Ne várják azért, hogy tölem olyast halljanak, ami a jelzett elmélet direct cáfolatához hasonlít. Csak indirect cáfolat — nem ugyan célom — de lehet e felolvasás hatása, ha sikerülne céloamat érnem. Én ugyanis úgy vélem:

Aki egy költő műveit, nem csupán mindeniket magában véve mint műterméket tanulmányozza, hanem aki e művekben, azok összességében az azokat teremtő embert keresi, az nehéz feladatot tűz maga elé, azt a feladatot t. i., hogy ama művek szellemi egységét feltalálja. Hiszen ez az egység nem nyugvó merev; ez mozgásban, folyásban van. A különböző művek ugyanazt a költőt különböző oldalról, a szellemi és erkölcsi érettség különböző fokain mutatják, különböző eszmékkel eltelve, különböző hangulatoknak alávetve. — Ha a költőnek ahhoz a képéhez, melyet művei tárnak élénk, még hozzáfoglaljuk azt is, amit külső életviszonyairól, ama föltételekről és befolyásokról, melyek között felnött és kifejlődött, tudunk, — úgy a feladat ismét bonyolultabb, de annal jutalmazóbb is lesz: most már arról van szó, hogy életének és műveinek egységét megtaláljuk. A megoldást, a mennyire azt elérni képesek vagyunk (mert fogalmakba az effélet nem lehet befoglalni) egy határozott szellemi individuumról, annak fejlődéséről való szemlélet képezi.

E feladat, Shakspere-re alkalmazva, rendkívüli nehézségekkel van öszszekötve, különösen két okból: egyfelől géniusnak nagysága miatt, s másfelől azért, mert életé ől oly keveset tudunk, s amit arról tudunk, nem oly természetű, hogy e férfi rengeteg szellemi jelentőségével valami kapcsolatban állhatna. Shakspere

velté tenni; de aki az irodalom-történetben a leghatározottabban tudja körvonalozni hivatását és helyét egy egész költőnek; aki legbiztosabban tudja meghatározni egy irodalmi műnek az értékét: az Gyulai Pál. Katona Bánk-bánját Egressy játéka tette közkezdeltté, de Gyulai illesztette be az irodalom-történetbe s ez irodalmi remekünknek kimerítőbb méltatását adnunk maig sem lehet. Vörösmartyt, az Aurórákört és Aranyt ő juttatta az irodalom-történetben a nekik megfelelő helyre. Megjelent értékezésében és kézírati munkájában Petőfi irodalom-történeti emlékéit is ő tisztította meg az istenítők túlzásaitól, ő mutatja be igazi nagyságában. Epen ezen kitűnő tulajdonságai miatt csak sajnálunk lehet, hogy nem teljesítette az érdeklődők vágyát és reményét s nem írta meg a magyar irodalom történetét a maga egészében.

Ami jellemének egyik legszebb vonása, ez az, hogy magával szemben is megmarad szigorú kritikusként. Saját költeményeit szűri át a legszigorúbb önbírálaton. Pedig az önbírálat a legnehezebb és ezt vélik a legtöbben.

Költeményeiben az érzés gondolattal párosul s így sohasem lesz érzélgőssé és üressé. Amit érez, azt képes költői erővel kifejezni. Soha nem mond többet, mint amennyit épen akar s mint amennyit érez; de kevesebbet sem. Tud mértéket tartani. Ebben nyilvánul nála a kritika. Családi boldogságát époly bájos színekkel festi, mint amily megható, igaz könyvekkel siratja meg korán elhunyt feleségét. Sem fájdalomában, sem boldogságában nem válik kicsapongóvá s helyes önismerettel mérlegeli Horatius bölcs szavait: „quid ferre recusent? quid valeant humeri?” Epen azért kerüli a háborgóbb indulatokat, melyeknek kifejezésénél költői ereje elhagyná.

De azért nem kell gondolnunk, hogy költeményei kimertek, mesterkéltek és érzés híján valók. Szerelmének, élnivágásának, hányódásának, töprengéseinek pár helyt az érzés oly izzó hevélvel ad kifejezést, amely legkitűnőbb klazikusaink műsájának sem válnék szégyenére. Midőn pedig hazafüü bánatát tolmácsolja, a Széchenyieskedőket ostromozza, a népszerűség hajszolóiát gúnyolja s a népszerűség kétes értékét fejtegeti, elemében érezve magát, költői ere legerősebben lüktet. Jellemző ereje beszélyeiben érvényesül különösen. „Nők a tükör előtt” című gyűjteménye valódi jellemképe a női világnak. Prózaí dolgozataiban az erősebb szenvedély hangját is sikeresen szólaltatja meg.

A kisebb költői tehetségek hibáját is el tudta kerülni: nem tévedt senki utánzásába, hű maradt egyéniségéhez. Önmérséklés, eredetiség és igazság tehát költészetének jellemző vonásai. És mindenek fölött igazság, őszinteség. Soha nem ír olyat, mit utolsó ízig át ne érzett, át ne élt volna. És ez az affektálás nélküli keresztelenség, sallang nélküli igazmondás költészetének legelőkelőbb tulajdonsága. Mindezek a tulajdonok, mint költőnek is biztosítják helyét

külső élete mit sem mutat abból a fényből és külső tekintélyből, a melylyel e művek szerzőjét szivesen szeretnők felruházva látni; s e mellett elfeledjük, hogy e művek számtalan helyen azt a tant hirdetik nekünk (gondoljunk csak a szekrény-választásra a Velencei kalmárban!), hogy épen a legjelentéktelenebb külső lepel gyakran a legbecesebb tartalmat zárhatja magába; e mellett figyelmen kívül hagyjuk, hogy az a benyomás, amelyet e költemények minden finomabb megfigyelőre gyakorolnak, mindenek előtt abban áll, hogy azok sokkal többet nyújtanak, mint a mennyit ígérnek és hogy azok szerzőjét csak mint egy oly embert lehet gondolnunk, kinek külső megjelenésében, magatartásában, életviszonyaiban belső jelentősége csak nagyon tökéletlenül jutott kifejezésre.

E tényállásban, abban a nehézségben, hogy Shakspeare életének és műveinek segítségét megtaláljuk, rejlik főképpen oka annak, hogy a Bacon-elmélet nemcsak általában előállott, hanem oly elterjedést nyerhetett. S mégis próbáljuk meg, hátha lelhetnénk utat-módot, melynek segítségével ezt az egységet legalább elképzelhetőnek, lehetségesnek tekintsük. Hogy a fátyolt, mely a génusz titkát takarja, föllebentsük, azt soha nem remélhetjük. A csoda, mely William Shakspeare megelenésében adva van, soha nem lesz teljesen földeríthető.

az irodalomban. Nem nagyszabású tehetség e téren, de annyival érdekesebb, hogy megmutatta: mint lehet kisebb tehetséggel is marandandót, sőt tökéletest alkotni.

Költői és irodalmi műveinek belső értékét többféleképpen mérlegelik, de mint stílista általánosan elismert tekintély. Mái ő a legtekélyesebb magyar próza képviselője. A magyar prózaí stíli diadalát ülte benne. Beöthy szókincse gazdagabb, szinte duskalkodó, de áradzóbb és szétfolyóbb; a Gyulaié tömörebb, kevés szóval többet s tisztábban tud kifejezni. Stílija is olyan, mint költészeté. Sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint amit akar és kell, de azt oly precizitással, oly jellemző és kifejező erővel, mint senki más az élők közül ő kivüle.

És Gyulai nemcsak költő, kritikus és irodalom-történész, hanem tanár is. És itt legyen szabad eltérnem az eddig használt tárgyilagos hangtól, melyet megtartanom már most úgysem lehetne. Hiszen tanítványa voltam. Az a pepecselő gond, az az atyai jóindulat, melylyel minden jóra való tanítványa előmenetelét kíséri; az a szeretetreméltó bizalom, mely megszünteti a közte és hallgatói közt levő nagy távolságot, és amely a leereszkedésnek mégcsak színét sem viseli magán: feledhetetlenné teszi azokat az éveket mindenki előtt, melyeket mint tanítványa töltött el vele.

Ezért esik jól most is elmondanom, hogy tanítványa voltam, mint t nárnak és szerény tehetségeim szerint, az akarok lenni, mint író ak is. Legfőbb tanári erénye az, hogy aki akar, valóban közelébe juthat s valódi puritán lelkét megismerheti egész mólységében. Előadásai előtt egy órával fölmegey szemináriumába és ott bizalmas közlék-nységgel, körbe veszik a kedves mestert, a „kis öreget” s tréfalkózással füszerelve, a legbarátságosabb beszélgetés következik, mely olykor-olykor heves vitakozássá válik. Sokat megenged tanítványainak, de nem hogy konfidencia lenne részükrol a vége, sőt ellenkezőleg: a fokozott tisztelet.

Előadónak nagyon gyenge. Beszéde akadózott, szakgatott, hiányzik belőle minden folyékonyaság. Az első előadásról szinte kiábrándulással távozunk; csak a félév végén, mikor jegyzeteinket végiglapozzuk, akkor látjuk ez előadások gazdagságát és jellemző erejét. Szinte új világ tárul elénk. Tisztábban látunk s lelkünk egészen átöleli azt a kort, vagy író, kit megismertettünk velünk.

Tanári működésének főhatását mégis a szemináriumi órákon éri el. Némelyik órán egy lapnál nem olvas fel többet a hallgató kíséreltéből, de annak aztán megbeszélük minden sorát. Kivetkőzteti a fiatalos cifraságokból, jellemző kifejezések kerülnek helyükbe. Új szempontokra hívja fel a felolvasó figyelmét, téves felfogását igazítja helyre. Közbe-közbe le is hordja, hogy nem ér semmit, elhamarkodta; végül azonban mégis csak megbiztatja. A felolvasó pedig újból csinálja a dolgozatát.

Gyulai valóban nevel. Irányítja hallgatói irodalmi felfogását, sőt kedélyét és egész gondolkozását is. Akikben többet lát, külön is magához hivatja s a legbizalmasabb beszélgetést folytatja velök. Sokszor heves ellentmondásra talál, de magvakat hintett el s higgadtabb percekben megfontolva, később látják be mélyértelmű szavainak igazságát.

Igy, mint tanár is széleskörű munkát végez, mely csak kiegészíti irodalmi működését. Új erőket nevel annak az iránynak, melynek ő ma legelső képviselője.

Katedráján is az, ami az életben: valódi „igaz ember” és elveit érvényesítő aesthetikus.

És mindezek méltán emelik őt a magyar irodalom-történet nagy alakjai közé. S ha költői és kritikai működésével egymaga nem is volt képes ellensúlyozni az irodalmi féktelenkedőket, ha kritikái nem voltak képesek valamennyi tehetségtelen író távortartani a szerepléstől, s ha egyszer másszor tévedett ő maga is, túzott az igazság keresésében, elhibázta az ítéletet: azért hatása, működése mégis feledhetetlen lesz. s az írók még sokáig fognak hozzá járni ízlést, elveket és kiartást tanulni.

Gyulai Pál elnöki megnyitó beszéde.

— Tartotta a Kisfaludi-társaság febr. 10. nagygyűlésén. —

Az első magyar hírlapok és az irodalom közötti összeköttetés vizsgálása után a következő-

ket mondja: Így alakult meg hírlapjainkban bizonyos benső kapcsolat a politikai és irodalmi tartalom között. Azonban egy pár évtized óta e kapcsolat mindinkább lazulni kezd. Lehet, hogy ennek egyik oka az élénkebb politikai élet, mely háttérbe szorítja az irodalmi részt, de úgy látszik, hogy egy s más tekintetben a szerkesztők nézete is megváltozott a szerkesztésre nézve. A politikai párteél szolgálata mellett főtörekvésök nemcsak a politikai, hanem mindennemű hírek s mende-mondák gyors közlése; azért minél több gyorskezü riporterre van szükségök s minél kevesebb komolyabb íróra. Bizonyára a hírek gyors közlése kötelessége minden hírlapnak, de tán nem ártana egy kissé a válogatás s talán igenis sok hatásadású ujdonságot kell olvasnunk elméskedő vagy érzélys cikké felelesztve. Az ilyesmi még tűrhető kisebb lapokban, de baj, ha a nagyobb és komolyabb lapok is a kisebb és könnyelműbb lapokat veszik mintául. Baj az is, hogy több hírlapunk van, mint a mennyi szükséges s nincs hozzájuk elég képzett írók. S ez nemcsak a politikai, hanem az irodalmi és vegyes tartalmu lapokra nézve is áll. Nem igen törekszünk arra, hogy a meglevőket erősítsük hanem ujba kezdünk, az erő megoszlik, a színvonal alább száll s a lap vagy folyóirat érdeke nem mindig egyszersmind az irodalomé.

Mindez s még több más körjelek ugyan, de azért igazsá talanság volna azt allítani, hogy lapjaink egészen sz kitottak az irodalommal. Költői műveket, regényeket most is örmest közöl minden lap, sőt többet, mint régebben: nagy ünnepek alkalmával külön szépirodalmi mellékleteket veszünk. A szerkesztők egy egész kosár virággal kedveskednek olvasóiknak, pedig talán szivesebben vennének egy csinosan kötött bokrétát. A színbírálat sem ment ki divatból. Minden lapnak meg van a maga színbírálója, ha másnemű bírálokban nagy hiányt szenved is. Nem tagadhatom, hogy jó színbírálatokat is olvashatunk, de a legtöbb mégis azt a hatást teszi reánk, mintha a bírálok többet merítenének rokon vagy ellen-szenvőköl, mint a dramaturgiai elvekből és tanulmányokból. Régebben a színbírálok sokat foglalkoztak a magyar szavaltat törvényei megalapításával, vitakoztak az új francia drámaírók a szinpadí és drámaí hatásról, fejtegették a tragikum és komikum sajátságait. Most azt hiszik, hogy az ilyen untatja a közönséget. Lehet, hogy az újabb színbírálok mulatságosabbak, de mindenesetre kevesebb eszmék van, mint a régieknek, s az eszmék kultusza helyett a személyek felé hajolnak. A személyes rokon- és ellenszenv a régibb színbírálatainkban sem volt ritkaság, de igyekezett mérsekelni magát, vagy eszmékkel vegyült.

A mily élénk érdeklődést tanusítanak hírlapjaink a színhazak iránt, éppen olyan kevésé figyelnek a tudományos és irodalmi intézetek, társulatok munkásságára. Régebben a szerkesztők szakférfiakat kértek föl erre, akik a közérdeki felolvasásokat bőven ismertették, sőt bírálták is. Most he yöket ugynevezett riporterek pótolják. Nagyrészt száraz és zavaros é tesítésekkel kell olvasnunk tudományos és irodalmi üléseinkről; olykor azt sem tudhatjuk, hogy voltaképp miről van szó. S ez még hagyján! Nagyobb baj, ha némelyi riporter bővebben ír és elméskedni kezd. Általában szerkesztőink minél kiszinezettebb, minél elmésebb cikkeket szeretnek majd minden rovatban s ettől még a vezércikkek se mentek. Egész új fajú cikkek keletkeztek, melyeknek nincs egyéb céljuk, mint elmés rajzokat közölni a képviselőházról, terjeztetni a folyosó adonát, humorosan leírni az ünnepeleket, lakomákat, pártértekezleteket, városi közgyűléseket, törvényszéki tárgyalásokat, írói és művészi összejöveleteket, utcai és nem utcai botrányokat s gunyolni sok mindent olyat is, ami nem éppen gunyolni való. Egy idő óta oly tréfások és idiómák lettünk, mintha semmi okunk nem volna búra és szükségünk a komolyságra. Annyira felink a nehéz e-ségtő és unalmasságtól, hogy inkább éhakká válnunk. M dennek van határa s minden a maga helyén jó. Az élet, ha erőltetjük, izetlenné válik, a humor csak elmefuttatás, ha nem eszme és érzés szülötte s a szatira csak csifolólás, ha nem erős erkölcsi érzületből fak d.

De semmi sem mutatja annyira hírlapjainkban az irodalmi kapcsolat lazulását, mint az a változás, amelyet a tárcákban tapasztalunk. Régebben regények melle t bírálatokat, könyv-

ismertetéseket, kisebb tudományos és irodalmi tanulmányokat is olvashattunk a tárcákban. Egy-egy nevezetesebb könyv, magyar vagy idegen, nem egyszer talált hivatott ismertetőre vagy bírálóra. Most az ily cikkek gyérülni kezdenek. Szerkesztőink nem igen bátorítják az irodalmi tanulmányokkal foglalkozókat, de annál szívesebben fogadnak minden oly író, aki életképet, vázlatot, rajzot, vagy épen csak pusztá csevegést írt. Tulajdonképp csak ezek a valódi tárcairók, akik uralkodnak a tárcában s ha ez így megy, minden másnemű dolgot kiszorítanak belőle. Majd minden lapnak első dologja egy-egy kedveltebb tárcairót szerződetni a laphoz. Ez mindennél fontosabb, olyan, mint a színházaknál a primadonna. Más egyéb csak kikerül innen-onnan, de a tárciróról különösen gondoskodni kell. A főtárcairót, mint vezért, számos önkéntes követi a fővárosból és vidékről. Most majd minden fiatal író ily rajzzal kezdi írói pályáját, mert könnyebbnek tetszik minden egyébnél. A vidéki lapok tárcái követik a fővárosi példát. A beszély kezd kimenni divatból a vázlatok és rajzok e korszakában. Mintha a kerek mese s némi részletesebb jellemrajz túlhaladott szempont volna a társadalomban. Beszélyek gyűjtéménye helyett évenként tiz-husz rajzgyűjtéményt kell elolvasnunk, ha ugyan elolvassuk. Egy adoma kissé elnyújtva, egy kis bonyodalom, melyből talán jó beszély lehetne, de semmi sem lesz, egy pár jelenet az életből, melynek előzményeit és következményeit nem sejtethetjük, egy érdektelen kaland, melyet az író humora akarna érdekessé tenni, a mező, az erdő, a pusztá leírása reflexiók vagy élcek kíséretében, egy kávéházi vagy utcai eset, a melynek komikumá kétes becsű, egy szerelmi történet, sok naturalizmussal, de annál kevesebb izléssel és erkölcsi érvülte rajz'va, szeszélyes képletek, kivételes lélekállapotok, diákos ábrándok, vásott tréfák: ime nagyrészt tárcáink tartalma. De vajjon nincsenek sikerült vázlataink, rajzaink is s vajjon az egész műfaj elítélendő-e?

Bizonyára sikerült műveket is olvasunk. sőt nekány ily mű sikere idézte elő e tárcázónt. Maga a műfaj is jogosult s alapjában nem is új, még nálunk sem. Már Kisfaludy Károly művei között is találunk egy pár ilyet s az angol regényirodalom két nagy képviselője, Dickens és Thackeray a harmincas és negyvenes években ily rajzokkal kezdték pályájukat. Azonban nem maradtak ennél, mindez csak némi előtanulmányul szolgált arra, hogy később örökbecsű regényekben rajzolhassák az angol életet, akik pedig, mint Washington-Irving, nem váltak regényírókká, legalább a beszélyig emelkedtek s megelégedtek egy pár kötet rajzzal. Nálunk az az egyik baj, hogy rajziróink nem igen emelkednek a regényig s ha igen, a vázlatos szerkezetet és jellemzést átvisszik ide is. A másik baj magát a műfajt illeti, melyet minden erőltetés mellett is egy kissé könnyen veszünk, pedig e műfaj igen kényes épen változatosságánál és szabad formájánál fogva. Hamar válhatunk formátlanokká vagy nem találjuk meg a kellő formát. Ellapítjuk vagy összezsugorítjuk tárgyunkat, ha nincs erőnk megtalálni a központot, vagy nem tudjuk, mit és mennyit kell körül csoportosítani. Egy pár erős vonással kell rajzolnunk s az árnyalást az olvasóra biznunk, de úgy, hogy képzelme működését elősegítsük. Ehhez képest kell a nyelvvel is bálnunk. Épen ezért az ily műveket nem lehet rögtönözni, mint egy hírlapi cikket, mert modorosokká válunk, de rajziróink mintegy kényszerítve vannak a rögtönzésre. Elég nagy számu hírlapjaink tárcái az ily művek nagy mennyiségét emésztik föl havonként: a rögtönzés az erősebb tehetségeket megrontja, a gyöngébbeket tévutra vezeti. Nem a műfajban van a hiba. hanem annak művelésében és szerkesztőinkben, akik ráerőltetik az írókat, hogy akkor is írjanak, mikor nincs ihletök; a tehetségteleneket is bátorítják, épen nem válogatóság s értéktelen műveket is örömezt közölnek. Nem volna-e jobb, ha a szerkesztők kevesebb, de sikerülebb ugynevezett tárcákat

közölnének s több tért nyitnának mindannak ami az irodalommal lényegesebb kapcsolatban áll? Azok a viszonyok, igaz, megváltoztak, melyek az ötvenes és hatvanas évek hírlapszerkesztőit az irodalmi szorosabb kapcsolatba ösztönözték, de a cél nem változott, melynek érdekét tartották szem előtt. Nemzetiségünket nem tiporja többé önkény, de vajon nincs-e szüksége erősítésre? Most több szaklapunk és folyóiratunk van ugyan, mint régebben, de a hírlapok közönsége nagy arányban megnövekedett s van oly közönség is, mely hírlapnál egyebet nem olvas s épen azért hírlapjaink most még többet tehetnek a tudomány népszerűsítésére s az izlés nemesítésére.

Régi igazság, hogy egyik hibát kerülve, könnyen másikba esik az ember, ha csak egy oldalról tekint a jelenségeket. Régebb hírlapjainknak az volt árnyoldala, hogy egy kissé nehézkesek és kegyelmesek voltak. A mostaniak sokkal frissebbek, mozgékonyabbak, a közélet nagyobb körét ölelik föl. E törekvésben elősegíti őket a sajtó szabadsága, a közlekedési eszközök gyorsasága s a több költségről való rendelkezés is, melyek a régi hírlapirodalomban többé-kevésbé hiányoztak. Mindaz méltánylatot érdemel, mert maga a nehézkeség kerülése, a könnyedségre és mulattatásra irányuló törekvés sem hiba még. De tartsuk meg a kellő mértéket és határt. Az igen vig ember épen oly unalmas lehet, mint az igen komoly. Az egyoldalúság célt téveszt, ha más egyoldalúságot szül. Nem lehetne-e a frisséget egy kis mérséklettel, a mozgékonyt egy kis meggondoltsággal, a mulattatást egy kis komolysággal összekapcsolni, az új egyoldalúságot a régi egyoldalúsággal enyhíteni, vagy jobban mondva, több oldalavá tennünk. A jelesebb külföldi lapok is nagy szolgálatokat tesznek az irodalomnak, pedig ott az irodalom csak a közműveltség ügye s nincs oly szoros kapcsolatban a nemzetiséggel. Ezek után, egy pár zárzó elmondásával a Kisfaludy-társ. 48-ik közülését megnyitja.

akkor majd közölni fogom veled. Most add ide a kulcsokat, valami iratot kell előkeresnünk.

— Itt vannak! — Mondá Zoltán, átadva a kulcsokat. — Én most haza utazom. Ha az a bizonyos kellemetlenség valami bajjá nőné ki magát, rögtön tudósítsatok. Isten veletek!

Zoltán eltávozott Kálmán és Gyula pedig hozzáfogtak az iratok átvizsgálásához. Belekerült egy egész nap, míg mindent át kutattak. Megnéztek minden fiókot, minden ládát, minden darabka papírost, de a keresett irat sehhol sem volt.

Másnap délig már nem volt mit átnézni. Még a padlást is összejárták.

E közben Kálmán egyszer megállt Gyula előtt s gondolkozva mondá:

— Tudó-e micsoda fölfedezést tettem e kutatás közben?

— Nos?

— Azt, hogy a Mártonfy nemzetség okirataiból egyetlen egy darab sincs a háznál. Az egész levéltár hiányzik. Pedig bizonyosan tudom, hogy mind a két ág okiratai eredetiben meg voltak még pedig atyámnál. A kastély ostroma előtt a féltettebb iratokat atyám Verőczinek adta át, nem tehette-e ugyan azt Farkas is a nehéz időkben?

— Gyulának egyszerre eszébe jutott a rejtélyes könyv, melyben a templomos vitéz dalai vannak. Ah ez legjobb alkalom e könyvet magához venni. Meg kell tudnia Ilmától, hol van e könyv? Addig a kutatás függőbe maradjon.

— Igazad van! — mondá fenhangon. Folytassuk hát a kutatást délután Verőcziekéknél.

Kálmán bement Bertához, hogy a helyzetről tudósítsa, Gyula pedig Ilmát kereste föl.

Kihívta a kertbe.

— Nekem valami beszédem van veled, kedvesem! — mondá Gyula, mikor a platánfasorok közt sétára indultak. Tekintete nem keltett aggodalmat, szemei epedő érzellemmel függtek a lánykán.

— Valami titok? kérdé mosolyogva Ilma.

— Óh bizony titok. De ne mosolyogj hát olyan pajkosan, mert akkor nem tudok komoly lenni.

— Hát valami komoly titok?

tam önnek a helyzetet, gondolja át a délutáni jegyváltásig! — Isten önökkel...

... Egy negyed óra múlva Zoltán levelet kapott Emmitől, csak egy sor volt benne:

„Verőczy Emmi lemond Ormai Zoltán kezéről.”

Zoltán elsápadt s kővé meredten állt meg egy helyben, a levélbe bámulva.

Gyula és Ilma csodálkozva vették körül.

— Mi lett? — kérdé Gyula megdöbbenve.

— Olvasd! — suttogá Zoltán tompa hangon. Én nem tudom, mi ez? Azt hiszem, megőrültem, mert ez nem lehet valóság.

Gyula és Ilma átolvasták a levelet s ők is oly meredten bámultak arra az egy borzasztó sorra.

— Siess, — kiáltá Gyula, — tudd meg, mi történt?

Zoltán elrohant. E pillanatban lépett be hozzájuk a tábornokné sápadtan mint egy kísértet:

— Gyermekeim, — kezdé reszkető hangon, — szomorúságot hoztam nektek — nem fogtok rám nehezteni?

— Nehezteni — rád? — kiálták azok — hogy mondhat szívesen drága jó anyánk?

— A délutáni ünnepélyt el kell halasztanunk... bizonytalan időre...

Azok megrendülve néztek egymásra. Nem hasonlít ez Zoltán esetéhez?

Micsoda vész nehezedik rájuk újra?

— Mi történt drága jó anyánk?

Berta kimerülten roskadt egy karszékre s fejét tenyerébe hajtá.

— Óh még magam sem tudom... Valami borzasztó rém... talán majd elvonul; de addig ne közelítetek egymáshoz. — Gyula, hívd be szobámba Kálmán bátyádat. Beszédem van veletek. Leányom bízál Istenben és ne kívánj megtudni semmit.

Ilma magára maradt töprengéseivel s úgy remegett egész valója az ismeretlen rémtől.

Hát újra kezdődik a borzalmak ideje? Mi történhetett itt?

IRODALOM, MUVÉSZET

Goldzieher Ignác jeles orientalista tudósunkat, a m. tud. akadémia tagját s budapesti egyetemi tanárt, a múlt év nyarán Genf-ben tartott tizedik nemzetközi orientalista kongresszus az elhalálozott Robertson Smith cambridgei tanár helyett azon bizottság elnökévé választotta, melynek feladata a muhamedán ismereteket különös tekintettel a reáliákra, a tudomány mai állása szerint egy encyclopédiába foglalni össze, ismertetve benne a muzulmán országok történetét, földrajzát, vallását s művészetét. A genfi kongresszus Goldzieher bízta meg, hogy vegye kezébe az ügyet s szervezze.

Madame de Sévigné szobra. Franciaország néhány év óta bőkezűleg igyekszik lefizetni adósságait mindazok iránt, kik őt szolgálták, vagy ékesítették. Azon nagy írók között, kiknek emlékeztétét megtisztelte, mind ez ideig azonban megfelekedezett Madame de Sévigné-ről. Pedig nincs név, mely Franciaországban népszerűbb lenne, mint az övé. Csaknem valamennyi többi fölött vitatkoznak, de abban mindenki egyetért, hogy őt csodálja s szeresse. Ellentétes tulajdonságainak vegyületével: csipős szellem s nagylelkű szív, komolyság és derű, mély tanultság a pedantizmus árnyéka nélkül, a világhoz való vonzódás s a mellett a magány kedvelése, szigorúság önmaga s elnézés mások iránt, — ő az a személy, ki a nő legtökéletesebb ideálját megvalósítani látszik. Mindaddig az egyetlen nyilvános hódolat, melylyel neki adóztak, egy közepes bronz szobor egy forrás felett a kis Grignan városában. De sokan azt tartják, hogy ez nem elég az ő dicsőségéhez; azt óhajtják, hogy Franciaország hozzá méltóbb szobort emeljen neki, — s ez emlékművet Bretagneban akarják elhelyezni. Páris után itt élt a legtöbbet s itt volt a legboldogabb. Levelei telvék ezzel a szép országgal, hol oly jó szivekre talált; mindig szomorúság fogta el, ha onnan eltávozott, mindig örömmel tért oda vissza. Mikor 8-9 napi hosszú utazás után mepillantotta rocher-i kas-

télyának karcsu tornyait, életének legédesebb emlékei ébredtek fel benne. Rocher közelében Vitre-ben akarják szobrát felállítani. A bizottságnak, mely a szobor felállítása megalakult s telhívását nem rég küldötte szét Madame de Sévigné francia s külföldi tisztelőihez, elnökei: Challamel-Lacour, a senatus elnöke, Jules Simou és G. Boissier, a kitűnő írók. r. l.

Carrière Mório halálakor jan. 18. nagy veszteség érte a philosophiai irodalmat. Műveit bizonyos bőbeszédűség jellemezte, melyet ellenfelei, így egy polemia alkalmával maga a bécsi Zimmermann is, szerettek kihasználni. De jellemezte a mélyreható és ideális gondolkodás is. Számos jelenséget egész új oldalról fogott föl és világitott meg. Így ő volt az első, ki a népmondát és mythológiát fejtegette az aesthetika szempontjából, oly irányban, hogy abból az egyes népeknek a költészet hivatását illető gondolkodására vessen világot. 1817. március 5-én született Giessenben. Göttingában és Berlinben tanult az egyetemen. Néhány évet műtörténelmi tanulmányok céljából Olaszországban töltött. 1842. Giessenben a philosophia magántanárává lett s 7 év múlva ugyanide rendkívüli tanárrá nevezték ki. 1853. Münchenbe hívták. Roppant tudományos munkásságot fejtve ki, itt élt haláláig, mint az Akademie der bildenden Künstenek Kaulbach festővel együtt társigazgatója. Philosophiában a theistikus elméletnek, aesthetikában a real-ideális iránynak volt buzgó harcosa, mégis inkább az eszme túlsúlya felé hajolva. Ily szellemben irt munkái 1886-ban Lipszében összegyűjtve is megjelentek, Gesammelte Werke címmel. Főbb s gondolkodására jellemzőbb művei: Religiöse Reden u. Betrachtungen für das deutsche Volk von einem deutschen Philosophen. Aesthetik. Die Kunst im Zusammenhang der Kulturentwicklung, und die Ideale der Menschheit. Jesus Christus und die Wissenschaft der Gegenwart. Agg napjaiban is még 1892-ben, fiatalos hévvel száll síkra az aesthetikai gondolkodásba betolakodó s minden jó ízlést megvesztegető materializmus ellen Hans Schmid-Kunz Gegen den Materialis-

mus című vállalatának első füzetében Materialismus und Aesthetik címmel. i. m. gy.

UJDONSÁGOK.

Albrecht kir. herceg állapota. Albrecht főherceg influenzából eredő tüdőgyulladásban régibb idő óta betegeskedik. A betegség, tekintve a beteg agg korát, aggodalmat-keltő; E hó 12-én Arcóba, hol Albrecht fekszik, érkeztek *Mária Terézia és Izabella kir. hercegnők*. *Fülöp württembergi herceg, a württembergi hercegnő, Rájner Jenő és Frigyes kir. hercegek*. Valamennyien azonnal Albrecht kir. herceg nyaralójába hajtottak. *Wiederhofer* tanár folytonosan a beteg kir. herceg körül van; Albrecht kir. herceg környezete a legrosszabbra készül. *Wiederhofer* tanár 13. este a következő bulletint adta ki: »A fájdalom fokozódott, a hőmérsék- 37.1. Az erőállapot minimális. Az este öt órákor kiadott orvosi jelentés szerint Albrecht kir. herceg állapota a mondott nap folyamán valamivel javult. Legújabb hírek szerint a katasztrófa küszöbön áll.

A belga királyné betegsége. *Henrietta* belga királyné, *József kir. herceg* testvérhuga, nagy beteg. Többször érkezett már hír bajáról, de betegségének okát csak most tudjuk meg brüsszeli táviratokból. Az *Indépendance* szerint a királyné komoly baleset áldozata. A királyné kedvelt paripáján lovagolt és cukrot adott a lónak. A ló azonban megharapta a királyné ujját, ki fájdalmában hangosan felsikoltott és elájult. A sérült ujj azonnal megdagadt és ámbár rögtön ott volt az orvosi segítség, a királyné állapota igen aggasztó.

Kontur Béla dr. ezredorvosnak és kath. írónak, kit Stéger Ubald most már nyugdíjazott honvéd-századosval való tetteles afférje miatt a hadbíróság fogságra ítélte, József kir. főherceg, mint magyar honvédség parancsnoka, a budapesti kath. papság által beadott kegyelmi kérvény folytán büntetése hátralévő részét elengedte.

A kutatók.

Kálmán és Gyula feszült figyelemmel hallgatták Berta közléseit. Berta az egész dolgot körülményesen részletesen adta elő, úgy ahogy Viktortól hallotta, anélkül azonban, hogy Viktort megemlítette volna. Arra nem is volt szükség, Martinkó Albert is tudtára adhatta ezt Bertának, így értették azt Kálmán és Gyula.

— Arra akartalak felkérni titeket, fejezé be közléseit Berta, hogy vizsgáljátok át férjem irományait, nincs-e közöttük az eskető bizonyítvány? Mert holnapután felelnem kell annak az embernek.

— Ahhoz nincs reményem, felelé tompán Kálmán. Mikor menekültünk, Farkas nem vett át semmit, azt bizonyosan tudom, azt is tudom, hogy többé nem gondolt e körülményekre; de azért megteszszük a kutatást, hogy meggyőződést szerezhessünk magunknak.

— Akkor be kell várnunk Zoltánt. Nála van a kulcs. De ha az irat nem kerül elő?

— Akkor engedjétek meg, hogy megalkudhassam azzal az emberrel! mondá sötéten Kálmán.

— Engedd, hogy én tegyem azt, szólt közbe Gyula is hideg elhatározott hangon.

Berta leolvasta a férfiak arcáról sötét gondolatukat: ezek megakarják ölni azt az embert. Tehát annak az Ormai Viktornak igaza van, a Mártonyak csupa tulbuzgóságból még nagyobb szerencsétlenséget idéznének elő.

— Nem fogom megengedni, hogy beleavatkozzatok e kárhuzatos dologba. Mit használ az, ha megölik őt, ki-irthatjátok-e egész családját? Várjátok be, mit végzek velük. Ha azt fogom mondani: kétségbe vagyok esve, nem segíthetek magamon, akkor, ám tegyétek, amit jónak láttok.

— Jól van, felelé Kálmán, asszony vagy, lehet, hogy többet kivihetsz, mint mi férfiak, kik kevesebb leleményességgel bírnak; de ha minden reményed meghiusul, légy őszinte és add át nekünk az ügyet. Csak egyet akarok: ennek a dolognak nem szabad nyilvánosság elé kerülni. Gondold át, mit fogsz tenni. Jer Gyula!

— Még egyet, — szólt még Gyula az ajtóból vissza-

fordulva, — engedd meg, hogy Zoltánt beavassuk, ő leleményesebb mindnyájunknál.

— Tegyétek. Ő úgy is családunk meghatalmazottja. De előbb tegyétek meg a kutatást magatok. Hátha előkerül az irat?

A férfiak visszamentek a salonba.

Ilma kínos aggodalmak közt várt rájuk.

— Nos? kérdé remegve, mi történt?

— Egyetlenem, szólt Gyula, megfogva kezét, megigéred, hogy e váratlan fordulat okaira nem leszel kíváncsi?

— Kíváncsi? Oh istenem, én aggodom kimondhatatlanul!

— Me aggodjál. Tekintsd az egészet rövid elhalasztásnak. Egy családi pör van keletkezében. Ennyit szabad csak tudnod.

Ilma megkönnyebülve sóhajtott föl.

Tehát csak a birtok van megtámadva.

Szegény, ha tudta volna!

De Gyula szavai megnyugtatók őt.

Visszavonult szobájába.

E pillanatban nyitott be hozzájuk Zoltán.

Arca egészen nyugodt volt, de komoly.

— Nos? Kérdé Gyula, mi baj van ott?

— Atyám avatkozott bele a dologba. Azzal birta rá Emmi a lemondásra, hogy ő e házasság által elveszti mindenét. Már most tehát az lesz a dolog, hogy az ormai birtokról Herminnel együtt lemondjak. Azt tudjátok, hogy a birtok nem a miénk, hanem a Viktoré. Az által, hogy mi lemondunk róla, felbomlik a szerződés nagybátyám és atyám között, ekkor atyám nem tarthatván többé igényt a birtokra, kénytelen lesz azt elhagyni. Vagy Hozzám jön, vagy akár mit csinál is, a birtok elvesztésére Emmi előtt többé nem hivatkozhatik, így megszünven az ok, amiért Emmi lemondott rólam, a lemondásnak sem lesz többé értelme. De ez egy kis időbe kerül, délután tehát csak a te jegyváltásod fog végbemenni.

— Nem fog végbemenni, felelé szomorú mosolylyal Gyula.

— Nem? miért nem?

— Berta néni elhalasztotta azt. Valami kellemetlenség érte. Lehet hogy elmúlik minden következés nélkül, ha nem,

Halálozás. Peleskey Dániel ombodi ev. ref. kántortanító, az ev. ref. tanítói kar egyik kitűnő tagja, e hó 11-én, Ombodon, Szatmármegyében elhunyt. Szerény, de fontos munkakörét igazi férfiúként töltötte be.

Dr. Basso-Arnoux Kossuth volt házi orvosa Budapesten, Andrásy-ut 94. sz. a. telepedett meg s ott nyitott masszage-gyógyintézetet.

Lesz-e már arany valuta? Erre vonatkozólag legutóbb a „P. C.” a következő érdekes hírt írja: „Egy bécsi levél, melyet a „Pester Correspondenz” igen előkelő és a szakavatottság tekintetében illetékes oldalról kapott, megerősíti lapunk ama korábbi jelentését, hogy Plener osztrák pénzügyminiszter magyar kollégájával, Lukács Lászlóval Bécsben tartott utolsó értekezése után kijelentette teljes egyetértését a magyar pénzügyminiszter nézeteivel és működési programjával. Ezt a mind n elvi kérdésben való egyetértést még megerősíti az, hogy Plener az előde, Steinbach miniszter által okozott mulasztást az arany beszerzés körül immár reparálni fogja elég nagy összegű 4%-os aranyár-dék külföldön elhelyezése által. Ezzel, mint-hogy Magyarország már a szűks gesnél nagyobb aranykészlet birtokában van, a monarchia oly tetemes aranykészlet felett rendelkezik hogy a készpénzfizetés felvételének időpontját sok al-ha marább meg lehet a lapítani, mint bizonyos külföldi pénzügyi körökben hiszik. Az osztrák kormány a valutarendezés megvalósításához és befejezéséhez szükséges mintegy 80 millió frnyi aranyösszeg beszerzése által oly kötelezettséget teljesít, melyet a magyar állammal szemben kifejezetten magára vállalt.

Az esztergomi ev. ref. egyház tagjai az egyházközség javára f. hó 10-én tartottak egy jótékonycélú, igen jól sikerült családias estélyi a város egyik előkelő vendéglőjében. Felekezetkülönbség nélkül meghívta kiki jóismerősét. Belépti díj nem volt, hanem a meghívottak, vagy értesítettek „tombola” címen kézimunka s egyéb tárgyakat ajándékoztak s a mulatságra belépéskor tetszés szerint adakoztak. Igy 227 frt 81 kr. haszon folyt be az egyház pénztárába. De ez anyagi haszon mellett még többet ér az erkölcsi nyereség. A képmutató lelketlen agitátorok által a felekezetek és politikai pártok között építeni szándékoltt válaszfalak, a józan kálvinisták szeretve ölelő baráti karjai által — hazánk s egyházunk javára s Isten dicsőségére — mindinkább ledönthetőbbekké válnak, ha áron is kerestetik az alkalom e szent cél elérésére, a józan kedélyt, szívet és elmét egyaránt nemesítő mulatság szerzése által. Legyen hála az örökös Gondviselésnek!... ezt mutatja Esztergom... kövessék példját gyülekezeteink!

k. s.

Verébfogás dobszóval. A napilapok utján bőven ismeretes, hogy a fővárosi rendőrség 3 nemzetközi kasszafelverőt (Affendaikis Periklest, Papakosta és Strathio urakat), meg néhány nem nemzetközi betörőt letartóztatott. A többit keresik Európa összes nagy városai-ban, de nem találják, csak leghültebb helyüket. Mert hát a budapesti rendőrség műveleteiről, intézkedéseiről, a gyanúsítottakról mindennap hasábos tudósítások jelennek meg a lapokban s ezekben még az is benne van, kit fognak legközelebb keresni. Persze, az illető az ily félre nem érthető jelek után egyszerűen — botlatl utteti a nyomát. Hát így vidéki észszel csak annyit mondunk a budapesti rendőrség síppal-dobbal hirdetett nagy sikeréhez, hogyha a nagy dobot nem ütök annyira s szépen, csendben végzik a nyomozást és majd csak az összes hurokra került jó madarakkal állnak elő — hát több verebet foghatnak, tán még a hirhedt Riszticsét is.

A francia köztársaság elnöke — kanonok. Félix Faure ur, amellett, hogy annak rendje és módja szerint elnökösödött Franciaországban, még kanonok is. Ez a cím és jog megilleti őt, mint francia államfőt. Kanonokja pedig két stallumnak: az egyik a római laterán templombéli, a másik a nancyi. Félix Faure elnök ur tehát, ha egyéb dolga nem akad, teljes joggal öltheti magára a ateráni kanonok viola zin stólját, a ciz-lalt arany kereszttel, s egészen bátran énekelhet korálisokat az Ur egyéb kanonokjaival végyest. Az utolsó francia államfő, ki tényleg gyakorolta is kanonoksági jogait, III. Napoleon volt.

A szerb király házassodik. Mi is meg emlékeztünk arról az érdekes politikai hírről,

hogy Sándor, Szerbia ifjú királya Sybilla hesseni hercegnőt készül elvenni. Most erre vonatkozólag igen érdekes közleményt olvasunk a „Pester Correspondenz” c. könyvatosban. E szerint a német császári udvar a legnagyobb jóakarattal fogadja e tervet annál inkább, mert Sándor király Berlinben jártában a német uralkodó családok rokonszenvét erőteljes és szeretetreméltó egyenlőségével teljesen megnyerte. Ugy-látszik, a német császáron kívül még az orosz császár is előmozdítója lesz ez érdekes frigynek.

A thuzséri hipnotikus tragédia végre befejezést nyer. A kir. ügyészség mint írják — az eljárás beszüntetését indítványozza, mert Neukommt annál kevésbé lehet gondatlansággal vádolni, mivel mutatványát egy kitűnő orvos (dr. Vragassy) jelenlétében végezte.

A szocializmus terjedése. A szociáldemokrácia hol ipari, hol paraszt szocializmus alakjában mindinkább befészkel magát hazánkba. A debreceni fiók f. hó 10-én a timártársulat áruölhelyiségében népes gyűlést tartott, melyre a „D.” szerint még vidékről is jelenek meg s az összes résztvevők számát mintegy 1000-re tehetni. A gyűlés tanácskozásának tárgyát az általános választási jog és az egyesületi és gyülekezési jog szabadsága képezte. Érdekes, hogy míg a néppárt érdekében ismeretlen egyének a budapesti szociáldemokrata-bizottság nevében apokrif iratot bocsátottak ki, melyben a szocialistákat a néppárt támogatására hívják föl mert ez az általános szavazati jogot akarja: ad lig ez iratot a kérdéses központi bizottság megtagadja, hivatva öva inti a néppárttól; a debreceni szociális gyűlésen is két szónok harsogott a néppárt ellen.

A magyar bortermelők lapja (szerk. Rombay Dezső) 6. száma a következő tartalommal jelent meg: Szőlővesszőültetés hegyi talajon. (Keöd József). — Fásajtványok kiültetése és kezelése állandó helyükön. Csehországi szőlőben. (Dr. Rodezky Jenő). — A szénké-neg hatása némely gazdasági növényre (igen érdekes cikk). — Az amerikai szőlők alkalmazkodása a talajhoz. (Irta: Sahut Felix, ford. Ember János). — A szőlőkezelők, pincemes-terek és kertészek országos egyesületének megalakulása. — Kérdések és feleletek. Vegye-sek. — A szerkesztő üzenetei. Szerkesztőség és kiadóhiv. Budapest, VII., kerpesi-ut 44. A lap előfiz. ára negyedévre 1 frt.

ORSZÁGGYÜLÉS.

Febr. 9. Polónyi Géza beszélt a házassági jogról, a sommás eljárásról, amelyeket a német paragrafuscsináló jogászok idetalalt tákolmányának nevez, melyek legkevésbé sem felelnek meg hazai állapotainknak. Kérdőre vonta a minisztert, vajjon mit akar a katonai büntető törvény és az uralkodóház házassági jogának revíziójával melyekről említést nem tett. Végül azt mondja, mivel a miniszter ugyanazon nyomokon halad, melyeken elődje, a bizalom hiányánál fogva a költségvetést nem szavazza meg. Jellinek Artur Polónyival polemizál és annak allításait csfolja meg, majd kijelenti, hogy az igazságügyi politikát helyesli és a minisztert eivel megvalósításában támogatni mindenkor kész lesz. Mérey Lajos beszéde elején példákkal bizonyítgatta azt, hogy a volt igazságügyimi-niszter a bírák kinevezésénél nagy mértékben engedett a protekciónak s így e tekintetben őt — mint az előadó erre hivatkozott, elismerés nem illeti. Szólt még az igazságügyi adminisztrációról, a sommás eljárásról s végül arról, hogy a hatóságok és ügyészségek a püspök-segekkel szemben enyhén járnak el, a minnek következménye az, hogy I—I püspök elhunytá után temérdek hagyatéki pert indítanak az örökösök ellen s végül hangsúlyozta a magán jog kodifikációját, amelynek elerése végett a bizottságon felül, a törvényho as tagja ból ala-kiandó egy nagyobb bizottság, mely a felul-vizsgálatot gyakorolja. Ezen Szilágyi Dezső válaszolt egy mar személyét érd kió ügyben, s nagy erővel ut-itotta vissza Mérey s küo-non-e Polónyi vadját a mi megin provokálta f. l. s. a sra Polónyi és Mérey Lajost.

Az ües végén Polónyi Géza interpelláció nyújt be a belügyminiszterhez az építkezési szabályrend letnek Huda megyere 1888 ban okirojalt egyik paragrafus ellen, amire Perczel Dezső belügyminiszter mindjárt meg is adta a választ, s ezt tudomásul vették az interpelláló-k. Ezzel az üesnek vége lett.

Feb. 12. Napirend: A pénzügyminiszterium 1895. évi költségvetésének tárgyalása Láng Lajos előadó ismertetése alapján. Molnár József szólt a javaslatához a függetlenségi párt nevében részletesen foglalkozván azzal. Kérde a pénzügyminisztert, mikor lép életbe a tervezett adóreform s vajjon ezen a téren is hajlandó-e a miniszter elődjének nyomdokait követni, továbbá vajjon novelláris uton szándékozik-e életbeléptetni? ami szerinte a legszerencsétlenebb gondolat. Majd fejtegeti a valuta-rendezés szükségét és választ vár a minisztertől arra nézve, mikor fog már a valuta Ausztriában is rendeztetni és mit akar a kormány a szeszmonopoliummal? Aggodalmasan várja a bank és hitelkérdés végleges tisztázását. Szól ezután az indokolásról s kifogásolja azt, hogy abban semmi említés nem tétetik a hiányzó pénzügyigazgatóságok felállításáról, a fogyasztási, illetve a szesz italmérési adó bérletéről, a bélyeg és illeték-adókról, végül javaslatot nyújt be a miniszterek, államtitkarok és főispánok nyugdíj törvényének módosítása tárgyában; a javaslatot nem fogadják el.

Utanna Lukács László pénzügyminiszter, mondott programszerű beszédet, melyben dicsőítte elődök sikereit s kijelentette hogy mind nben e öde állapontján fog haladni, így az adóreform-munkálatoknál is, míg a valutáról annyit szólt, hogy az fennakad s nélkül megy a on az uton, melyen megindult, e tekintetben sem lesz semmi programuszerű változás. Azután az előtte szóló által felhozott apróbb konkrét sérelmekkel foglalkozik s a benyújtott határozati javaslatnak mellőzését kéri.

Ugron Ákos rövid beszéde után Thaly Kálmán mondott igen találó beszédet, s többek közt egy igen érdekes eszmét vetett fel s ez az: hogy az Ausztriából bejövő lapokat adóztassa meg a mi kormányunk is s ez a jövedelem a hírlapírók nyugdíjára fordíttassék, minthogy a magyar hírlapokat ott is megadóztatják. Bornemisza Lajos a földmivelő-nép bajaiával foglalkozik és sürgeti az adóreformot, végül szintén javaslatot nyújt be a só árának egyenlősítése tárgyában.

Péchy Tamás rövid beszéde után Ugron Gábor beszélt hosszabban. A miniszterek nyugdíj-törvényének módosítását pártolja, mert szerinte az nem a demokráciának és jogegyenlőségnek kívánalma. Hosszasabban szól ezután a szesz monopoliumról s annak az állam kezében való fentartását nem helyesli. A valuta rendezésre nézve azt konstatálja, hogy az nem megy a maga útján, sőt ha a készpénztetés programszerűen nem hajtatik végre és a disagio megszüntetése nem következik be, akkor a valutarendezése még távol van. Megemlékezik itt a bankadósságról és az osztrák-magyar bank viszonyairól. Az ülés végén az elnök előterjeszti, hogy a tárgyalás a főrendiház ülése miatt, hol a kormánynak okvetlenül jelen kell lennie febr. 14-én fog folytattni.

Főrendiház ülése febr. 13. Kisebb fontos-ságu ügyek vita nélküli elintézése után következett az indemnity-javaslat tárgyalása. Itt már két néppárti korifeus vitát provokált. Az első volt gróf Zichy Nándor, ki az indemnity javaslatot megszvavazza ugyan, de azon bizalmat, melyet a kormánynak üdvözlése alkamával előlegezett, visszavonja. Mert a kormány nem akarja a békét, hanem változatlan alakban fenn tartja az egyházpolitikai javaslatokat és másodsor azért, mert a legutóbbi képviselő választásoknál a kormány tulkapasai szerinte roppant mértéket öltöttek, t. i. Bonyhadon és Csaktornyán a néppárt kudarcot vallott. Erre válaszolt br. Bánffy Dezső miniszterelnök s válaszában kijelenté, hogy a kormány mar első beutakozása alkalmával kifejtette, hogy az egyházpolitikai javaslatokat elyben fentartja, a onban némi módosítástól nem írtózik a kedélyek lecsillapítása végett, tehát mar akkor tudta, hogy a főrendi ellenzettek részéről a bizalmat nem fogja megnyerni. A választásoknál elkövetett erőszakoskodásokra pedig azt jelentette ki, hogy a kormány e tekintetben nem vádolható, mert nem a kormány vitte a társadalmi osztály- és vallásharcot az o tít elé s a szöszekre es ha ez a kérdés komoly következményeket fog maga után vonni a felelőség nem a kabinetet fogja terhelni. Gróf Esterhazy Miklós Marc tagadta meg színtén a kormánytól a bizalmat a biztos győzelem reményében kijelentvén, hogy a kuzdelmet a

törvényhozás és az alkotmányosság keretében tovább folytatják.

Ezután a javaslat úgy általánosságban, mint részleteiben letárgyalatott. Ugyancsak elfogadták: az 1895. évben kiállítandó ujoncok megajánlásáról szóló javaslatot.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Kinevezések. Ófelsége O'czy Béla brt, az országos liberális gyűlés volt elnökét, országbíróvá, Andrassy Aladár grófot főkamarrássa, Festetich Tasziló grófot a leköszönt Csáky Albin gróf helyére főpohárnokká nevezte ki. A kinevezettek közül kettő föltétlen híve volt a liberális egyházpolitikának, bár Andrassy Aladár gr. a felekezeti néküliség ellen szervezett ellenzékkel lényegesen közrehatott a Wekerle-kormány bukására. Festetich Tasziló először ellene szavazott ugyan a reformoknak, de a király ama nyilatkozata után, melyben eze két politikai szükségességnek nyilvánította, tartózkodott a szavazástól s példájával igen sok főrendűre volt hatással, így tehát nagy érdeme van közvetve a kötelező polgári házasság keresztülmeneében.

Örökös főrendekké *Ivanka* Imrét, a magyarországi szabadkőművesek nagymesterét, a szabadelvű reformok rendületlen hívét, Döry Dénest, Latinovics Jánost nevezte ki a Felső, akik hasonlóan teljes hívei az egyházpolitikának.

E kinevezésekből egész joggal vonják le a kormányparti lapok eppogy, mint az ellenzékiek (persze ezek nem keserűség nélkül), hogy a korona e kinevezésekkel a Bánffy-kormány iránti teljes bizalmát, a főrendekkel szemben pedig azon ohajtását akarta kifejezni, hogy *ennek a kormánynak* a függőben levő reformjavaslatokat szavazzák meg, a mi ily előzmények után, a *felekezeti néküliség* tekintetében létrejövő *kompromisszummal* biztosra vehető volna, ha a Zichy vezetése alatt álló ellenzék meg nem üzente volna a hadat a Bánffy-kabinetnek is (L. »Hadüzenet« c. részletet.)

Az üresedésben levő államtitkári állásokra tulnyomólag szakemberek lettek s lesznek kinevezve. *Vörös László* lett a kereskedelmi miniszterium államtitkára; ennek második államtitkára *Görögheő Gyula*. Gränzenstein Béla lett pénzügyi államtitkár, közokt. min. államtitkárrá szintén szakember: *Zsilinszky Mihály* zólyomi főispán lesz, míg a belügyminiszteriumba parlamenti embert visznek: *Latkóczy Imre* képviselőt.

A néppárt szervezkedése és a kath. körök terjedése. Nagy-Kallóban új kath. kör alakult. A néppárt pedig, mely budapesti hivatalos szervezkedése alkalmával az őszinteség teljes hiányával, — elejtette a kath. jelzést nevéből, tényleg azonban maradt mereven ultramontán — katolikus, demagogiko — szocialisztikus párt, egyremásra szervezkedik a plébánosok vezérlete alatt. Ujabban Pozsonyban, Privigyén, Garam-Szentbenedeken szülemlettek meg a néppárt fiókjai.

Hornig püspök és a néppárt. Érdekes jelenség, hogy míg *Zichy Nándor* gr. és társai abban a naiv hitben, hogy a katolikus jelző elhagyásával a protestánsokat is lépre csalhatják a »Krisztianizmus védelme« hangzatos jelszó alatt, holott tényleg csak Kaas Ivor br. ült föl nekik: addig a vidéki néppárti fiókok, mint fentebb említettük, plébánosok vezérlete alatt, mint *katolikus* néppárt szervezkednek. Különösen fontos, hogy *Hornig*, ez az exaltált akarnok-püspök, miként dezavualja *Zichy Nándort* és társait. Bőjti körlevelében arra buzdítja híveit, hogy ne csak otthon legyenek jó katolikusok, hanem nyilván is (ez nyílt felhívás a kath. politikai magatartásra) s követeli, hogy a jó *katolikusok saját hitfeleikkel egyesüljenek egy tömbbé* (vagyis nem eretnekekkel megfertőztetett *Zichy Nándor-féle* néppártot, hanem tisztán kath. ultramontán néppártot akar). Örülünk a tiszta kártyáknak. De az a különös, hogy azok a nagy hangú ujságok és Tibád-fele politikusok, kik annak idején *Pap Gabor* komaromi teljesen higgadt, nyugodt, csak a jogosult önvédelem szükségét hangoztató beszédét, mint a felekezeti visszavonás üszkét, bélyegezték meg s országos veszedelmet kiabáltak: a *Hornig* üszökdobásaira, melyeket *papjainak megfelelő magyarázat mellett* a

szószékből kell kihirdetniök, csö-desen maradnak s ártatlan kivonatokat közölnek belőle.

Steiner püspök, a fanatikus ultramontánizmus egyik főnöke s a néppárt egyházi vezére, Rampolla pápai államtitkár bizalmasa, a »P. N.« szerint Rómába azért utazott, hogy informálja a pápai széket a jelenlegi magyar egyházp. helyzetről s a békepárt papjait, Vaszarjyt, Samassát és Bubicstot dezavualtassa a pápai székekkel s az utóbbi kettővel főpásztori leveleiket visszavonassa.

Hadüzenet. A Bánffy-kormány mézesheiteinek vége. Mikor a miniszterelnök és Wlassics közoktatási miniszter kijelentették, hogy ők a lényegben ragaszkodnak a Wekerle-kormány egyházpolit. programjához. de a szavakban hajlandók engedni, s az elvek sérelme nélkül a kiegyezést keresik, már akkor kifejeztük, hogy a *Zichy Nándor-féle fanatikusok* nem oly naivok, hogy holmi kifejezésbeli engedménykért merész és kárhuzatos politikájukról letegyenek, ha pedig elvi engedményt ad a kormány, akkor önmagát lehetetleníti.

Jóslatunk nagyon hamar bekövetkezett. A *Zichy-Esterházy* vezérlete alatt Csáktornyán Wlassics ellen rendezett óriási választási hece csak parlamenten kívüli előjátéka volt annak a hadüzenetnek, ami a főrendiház e hó 13. ülésén bekövetkezett. *Zichy Nándor* és *Esterházy Miklós Mörice* a leghevesebben támadták a kormányt, mint a Wekerle-hagyományok letéteményesét, Bánffy pedig a legigazabb, legsúlyosabb váddal illette a néppárt értelmi szerzőit, hogy ők indították meg az osztály- és vallás-harcot és vitték e kérdést az oltár elé, vagy szöszekre. Az igazat megvallva, örülünk e fordulatnak. A fekete internationale kegyelméből tengődő liberalizmus szánandó figura volna. Éppoly képmutatás volna ez, mint amilyen a protestantizmussal kacérkodó néppárti mezbe bujtatott szélső ultramontánizmus. A harcot ez indította életre, halálra, s jnos, hogy megindította, de el kell fogadnunk s kiküzdönnünk. A jövő, a diadal a miénk — a liberalizmusé. Ha az egyházpolit. kiegyezés meghozná a magyar nemzet kívánt egységét, egészen másként állna a dolog. De a nemzetiségekkel és polit. reakcióval szövetkező, a legsötétebb ultramontánizmus és feudális reakció érdekeiért harcoló párttal őszinte békét kötni nem lehet. Itt győzni kell, vagy megadnunk magunkat. Épen azért örülünk a »Bp. H.« ama hírének, hogy *Bánffy* és *Tisza Kálmán* személyes pártja között egyetértés jött létre, mert az kétségtelen, hogy *Tisza Kálmán* az egyházpolit. reformkérdésekben a legtisztább szabadelvűség híve volt. Az a személyes gyűlölet, melylyel a sajtó a polit. élet egy része a *Tiszák* ellen még most is el van telve, nem gátol minket abban, hogy ezt az igazságot ki-mondjuk.

Consummatum est. Emlékezhettek olvasóink a »Magyar Állam« ily című királysértő

cikkére, mely ellen lapunk is a legélesebben kikelt annak idején s követelte az ügyesség közbelépését. Megelégedéssel jelenthetjük, hogy a kir. ügyesség királysértés miatt meg is indította a sajtóügyi eljárást *Szemecze Emil*, a »Magyar Állam« felelős szerkesztője és a cikk szerzője ellen. A budapesti esküdtszék 9 szavazattal 3 ellen vétkesnek találta s a bíróság 8 havi államfogságra ítélte.

HIRDETÉSEK.

Mária-Czelli Gyomor-cseppek

nagyszeren hatnak gyomor bajoknál, nélkülözhetetlen és általánosan ismeretes házi és népszerű.

A gyomorbetegség tünetei: étvágytalanság, gyomorgyengeség, bűzös lehelet, fellujtság, savanyu, felbőffögés, hasmenés, gyomorégés, feluszogás, nyálkakiválasztás, sárgaság, undor és hányás, gyomorgörcs szűkülés.

Hathatós gyógyszernek bizonyult fejlődésénél, a menyinyiben ez a gyomortól származott, gyomortulterhelésnél étellekkel és italokkal, giliszták, májbajok és hámorrhodáknál.

Említett bajoknál a **Máriaczelli gyomorcseppek** évek óta kitünőknek bizonyultak, a mit száz meg száz bizonyítvány tanúsít. Egy kis üveg ára használati utasítással együtt 40 kr., nagy üveg ára 70 kr.

Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszerész **Budapest**, Király utca 12 sz.

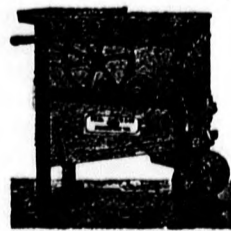
A védjegyet és aláírást tüzetesen tessék megtekinteni! Csak oly cseppek tessék elfogadni, melyeknek burkolatára zöld szalag van ragasztva a készítő aláírásával (C. Brády) és ezen szavakkal: »Valóságát bizonyítom«.

A **Máriaczelli gyomorcseppek** valódián kaphatók.

S.-A.-Ujhely: **Kincsesy Péter** és **Állásy Imre** gyógyszerésztárában.

Kukoricza-morzsolók

kéz- és erőhajtásra, egyszerű és kettős szerkezettel, szelölővel és szelölő nélkül.

- Gabona-rosták,**
- Konkolyozók (trieurók);** kézi kezelésre való
- Széna- és szalmasajtók** fekvőben vagy kocsira szerelve,
- Takarmány-füllesztők,**

Szállítható takarékfőző-üstök takarmány stb. részére
Szecska-vágók,
Répa- és burgonyavágók,
Darálók

elismert legjobb minőségben és szerkezettel készülnek

Mayfarth Ph. és Társa

cs. és kir. kiz. szab. gazdasági gépgyárban

BÉCS, II/1, Tabor-strasse 76. szám.

Arjegyzékek ingyen. — Képriselők felvételnek.